

โดย ฝ่ายส่งเสริมความยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)

ปัจจุบันวิกฤติทางธรรมชาติและระบบนิเวศ ซึ่งรวมถึงการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพได้ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจทั่วโลก โดยข้อมูลจาก World Economic Forum (WEF)¹ เปิดเผยว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจมากกว่า 44 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณมูลค่าเทียบได้กับครึ่งหนึ่งของมูลค่า GDP ทั้งโลก ขึ้นอยู่กับการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและระบบนิเวศ ซึ่งตัวเลขนี้ช่วยตอกย้ำถึงความสำคัญที่ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคธุรกิจจะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกันก็สามารถมองหาโอกาสและปรับตัวเพื่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนได้ด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับความหลากหลายทางชีวภาพ

ในการประกอบธุรกิจต้องมีการพึ่งพาธรรมชาติทั้งสิ้น ทั้งทรัพยากรที่ได้จากธรรมชาติที่ระบบนิเวศเป็นผู้ให้แหล่งผลิตและบริการจากระบบนิเวศ (ecosystem services) ด้านอื่น ๆ เช่น การควบคุมอุณหภูมิจากผืนป่า การกรองน้ำและป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งจากป่าชายเลน การเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสันทนาการ เป็นต้น โดยการรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและความมั่นคงของระบบนิเวศนั้น ต้องอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้น ธุรกิจจึงพึ่งพาธรรมชาติไม่ว่าทั้งในทางตรงหรือผ่านทางห่วงโซ่อุปทานมากน้อยต่างกันไปตามลักษณะของธุรกิจ โดยจากรายงานของ MSCI² ระบุว่า ธุรกิจที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและมีความเสี่ยงสูงจากความสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ได้แก่ ธุรกิจเกษตร ประมง อาหารและเครื่องดื่ม ป่าไม้ การผลิตความร้อน ธุรกิจก่อสร้าง และการผลิตไฟฟ้า ขณะที่บางธุรกิจ เช่น ธุรกิจการเงิน แม้ว่าจะมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในระดับน้อย แต่กลับมีบทบาทสำคัญในการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างมาก อาทิ การให้สินเชื่อและการลงทุนในกิจการที่ไม่มีการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

สำหรับในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ข้อมูลจากรายงานที่ชื่อ Nature at a Tipping Point³ ที่จัดทำโดย Asia Investor Group on Climate Change ร่วมกับ PWC แสดงให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนในภูมิภาคนี้พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในระดับสูง และเมื่อพิจารณาข้อมูลเฉพาะในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่าร้อยละ 61 ของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (market cap) มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในระดับสูงและปานกลาง ซึ่งสัดส่วนการพึ่งพาในระดับนี้สะท้อนว่า ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในธรรมชาติซึ่งรวมถึง

¹ ที่มา: Half of World’s GDP Moderately or Highly Dependent on Nature, Says New Report > Press releases | World Economic Forum (weforum.org)

² ที่มา: What Biodiversity Loss and COP15 Mean for Investors - MSCI หน้า 6

³ ที่มา: Nature at a Tipping Point - Asia Investor Group on Climate Change (aigcc.net) หน้า 13

ความหลากหลายทางชีวภาพด้วยนั้น จะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ นอกจากความสัมพันธ์ในเชิงของการพึ่งพาแล้ว ในการดำเนินธุรกิจอาจมีกิจกรรมที่ส่งผลเชิงลบต่อความหลากหลายทางชีวภาพได้ ซึ่งก็อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมของธุรกิจโดยตรง หรือเกิดในห่วงโซ่อุปทานก็ได้เช่นกัน

โอกาสและความเสี่ยงของธุรกิจ

เหรียญมีสองด้านเสมอ แม้ความหลากหลายทางชีวภาพจะสร้างความเสี่ยงให้กับธุรกิจ เช่น การขาดแคลนทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตหรือการให้บริการ การมีต้นทุนที่สูงขึ้นจากวัตถุดิบที่หายากหรือภาวะเปียบที่เข้มงวดขึ้น การเสียชื่อเสียงหรือถูกต่อต้านจากผู้บริโภคและผู้ลงทุนเนื่องจากธุรกิจทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น แต่ก็ยังเป็นโอกาสในการสร้างความแตกต่างทางธุรกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อาทิ ธุรกิจอาจพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ หรือปรับโมเดลธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยา หรือแหล่งอาหารใหม่ที่ค้นพบจากสิ่งมีชีวิตที่ไม่เคยศึกษามาก่อน การลดต้นทุนเนื่องจากนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างเข้าใจและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนจากการที่ผู้ลงทุนและสถาบันการเงินที่ให้ความสำคัญกับบริษัทที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนมากขึ้น

ดังนั้น ธุรกิจที่ตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ และเริ่มลงมือดำเนินการอย่างจริงจังในเรื่องนี้ก่อน ก็จะสามารถลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและสร้างโอกาสทางธุรกิจ แต่ในทางกลับกัน หากธุรกิจใดลงมือช้าหรือเพิกเฉยต่อประเด็นนี้ แทนที่จะเป็นโอกาส ก็จะกลายเป็นความเสี่ยงและอาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจในระยะยาวอย่างรุนแรง

ตัวอย่างของธุรกิจที่มีความเสี่ยงในเรื่องของธรรมชาติและการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพที่ได้รับ การกล่าวถึงบ่อย ๆ คือ ธุรกิจการผลิตน้ำมันปาล์มที่ถูกคาดหวังไม่ให้เกิดกระบวนการผลิตทำลายธรรมชาติ เช่น ป่า แหล่งน้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยผู้ผลิตน้ำมันปาล์มต้องเผชิญกับความเสียหายหลายด้าน อาทิ ความเสี่ยงเรื่องชื่อเสียงและภาพลักษณ์จากการถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับการทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ปลูก ความเสี่ยงจากภาวะเปียบที่เข้มงวดขึ้นจากการที่รัฐบาลและหน่วยงานสากลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความยั่งยืน ความเสี่ยงทางธุรกิจที่เกิดจากการสูญเสียพื้นที่ป่าและแหล่งน้ำและส่งผลกระทบต่อ การผลิตในระยะยาว และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจขยายผลไปสู่ประเด็นด้านการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อีกด้วย

Wilmar International เป็นตัวอย่างของผู้ผลิตน้ำมันปาล์มรายใหญ่ของโลกที่พยายามเปลี่ยนความเสี่ยงเหล่านี้เป็นโอกาส ซึ่งในอดีตบริษัทต้องเผชิญกับประเด็นเกี่ยวกับการทำลายธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างมาก ต่อมาในปี 2556 บริษัทได้ออกนโยบายที่จะไม่ทำลายป่า และเมื่อลงมาสู่การปฏิบัติ บริษัทมีการระบุและจัดการพื้นที่อนุรักษ์ในสัมปทานปาล์มน้ำมัน ช่วยรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ

และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันกับชุมชนท้องถิ่นและ NGOs เพื่อให้เข้าใจปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง การดำเนินการต่าง ๆ ข้างต้นนี้ได้ส่งผลที่เป็นรูปธรรม คือ จำนวนเหตุการณ์ที่รายงานในปี 2556 - 2557 เกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่อนุรักษ์ลดลงอย่างมาก นอกจากนี้ การที่บริษัทมีนโยบายและมีการปฏิบัติที่ชัดเจน ก็แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภครู้จัก ผู้ลงทุน คู่ค้า ชุมชน และเป็นการส่งเสริมให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืนด้วย⁴

สำหรับตอนต่อไปของบทความ "ความหลากหลายทางชีวภาพ" โอกาสและความเสี่ยงของธุรกิจ จะนำเสนอเรื่องที่ทำให้โลกให้ความสำคัญต่อการตอบสนองปัญหาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และโอกาสที่ภาคธุรกิจในตลาดทุนไทยสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตที่ยั่งยืนในระยะยาว

⁴ ที่มา: [Nature at a Tipping Point - Asia Investor Group on Climate Change \(aigcc.net\)](http://www.aigcc.net) หน้า 23-24